

Socialdepartementet
Enheten för socialtjänst och
funktionshinderspolitik
S2022/03649

Yttrande över utkastet till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende

Inledning

Länstyrelsen Östergötland (härefter Länstyrelsen) välkomnar möjligheten att yttra sig över utkastet till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende. Länstyrelsen ser positivt på utkastets förslag som syftar till att stärka barnrättsperspektivet för barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende, samt till att förbättra skyddet och stödet till personer som behöver skyddat boende. Länstyrelsen belyser särskilt perspektivet hedersrelaterat våld och förtryck utifrån Länstyrelsens nationella regeringsuppdrag inom området. Utöver inledande kommentarer följer synpunkterna lagrådsremissens rubriksättning.

Länstyrelsen har en nationell stödtelefon¹ dit yrkesverksamma kan vända sig för att få råd, stöd och vägledning i ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck. Länstyrelsens samlade erfarenheter inom området visar att målgruppen barn och vuxna utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck utgör en stor andel av personer som bedöms vara aktuella för placering i skyddat boende. Detsamma gäller särskild sårbara grupper som HBTQ-personer och personer med funktionsvariationer, i synnerhet intellektuell funktionsnedsättning.

Länstyrelsen anser att det finns flera utmaningar när det gäller stöd och skydd till utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Några av dessa utgörs av bristande kunskap om våldet och dess konsekvenser, kompetens och erfarenhet av att arbeta inom aktuellt område, stöd på kort- och lång sikt till utsatta, samt uppföljning.

En ytterligare utmaning är när kommuner beslutar om placering av utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck i hemkommunen. Detta kan

¹ www.hedersfortryck.se

2022-11-30

innebära en direkt och allvarlig fara för den utsatta. Personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck har inte sällan behov av att placeras i en annan kommun än hemkommunen och/eller i ett annat län. En sådan åtgärd kan vara helt avgörande för att minska risken för fortsatt utsatthet i form av hot och påtryckningar, våld och förtryck. Mot bakgrund av ovan är Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck en central aktör som har kapacitet att stödja socialtjänsten och bidra med kunskap inom det aktuella området.

5.4 Socialnämnden ska ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas i frågor om bostäder

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att det ska tydliggöras att det ligger inom socialnämndens ansvar att ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och att goda förhållanden även omfattar gruppen våldsutsatta personer.

Länsstyrelsen saknar dock en diskussion och ett skarpare förslag om hur det långsiktiga behovet hos utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck av ett stadigvarande boende efter placering på skyddat boende ska tillgodoses.

Länsstyrelserna genomförde en kartläggning under perioden 2021–2022 av kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende¹. Resultatet från kartläggningen visar att det är särskilt svårt för vissa grupper att få bostad och att många kommuner har underskott på bostäder. Brist på bostäder och inte sällan begränsade möjligheter för socialtjänsten att hjälpa till gör det svårt för personer som är utsatta för våld att ordna stadigvarande boende. Det är även riskfullt för de utsatta att stanna i eller återvända till hemkommunen efter vistelse på skyddat boende. Det finns således stora utmaningar som våldsutsatta och deras barn möter och som riskerar återgång till våldsutövaren/våldsutövarna, om inte en trygg och långsiktig boendesituation bereds.

6.1.1 Barn bör beviljas en egen insats vid vistelse i skyddat boende

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att socialnämnden bör göra en individuell behovsprövning och bevilja barnet en egen insats vid vistelse i skyddat boende. Barn är rättighetsbärare och inte enbart medföljande till sina vårdnadshavare. Förslaget innebär att socialnämnden får ett tydligt ansvar att följa barnet före, under och efter insatsen. Det innebär att barnets situation synliggörs, att behov av stöd och hjälp genom insatser säkerställs liksom rätten till en egen socialsekreterare.

2022-11-30

6.1.3 Socialnämnden ansvarar enligt socialtjänstlagen för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och menar att det leder till att socialnämndens ansvar för placerade barn tydliggörs och att barnets rätt till och behov av stöd i form av olika insatser tillgodoses.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att det ska finnas en av socialnämnden särskild utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet. I de kommuner där organiseringen består av en vuxenhet respektive barnenhet, bör ärenden avseende barn handläggas av en barnhandläggare som har kunskap om våld mot barn, våldets konsekvenser samt hedersrelaterat våld och förtryck och barns specifika behov inom aktuellt område. Länsstyrelsen anser vidare att socialnämnden bör skapa förutsättningar för den utsatta vårdnadshavaren att hantera uppbrottsprocessen och samtidigt vara en tillräcklig förälder med en god omsorgsförmåga i den akuta situationen. På så vis förstärks även barnrättsperspektivet och barnets behov av omsorg och trygghet.

6.1.5 Uppföljning av barnets situation när placeringen har upphört

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att socialnämnden ska få besluta om uppföljning av ett barns situation efter att en placering i det skyddade boendet har upphört avseende barnet. Detta innefattar även förhållanden när LVU inte bedöms föreligga och samtycke saknas, men då behov av särskilt stöd eller skydd finns efter bedömning av socialnämnden.

Länsstyrelsen anser att insatser som påbörjats för barn under placeringen på skyddat boende bör följas upp när placeringen har upphört. I sådana fall är det av vikt för barnets hälsa och utveckling att barnets behov av fortsatt stöd efter avslutad placering på skyddat boende tillgodoses.

6.2.1 Det finns behov av att kunna placera barn i skyddat boende även när det saknas samtycke från en av två vårdnadshavare

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och anser att förslaget kommer att få avgörande betydelse för barn ur ett barn- och barnrättsperspektiv.

Länsstyrelsen instämmer vidare i lagrådsremissens resonemang om att hänsyn till säkerhet respektive hänsyn till hälsa var för sig bör utgöra tillräcklig grund för ett barns placering i skyddat boende.

Länsstyrelsen vill särskilt uppmärksamma barnets situation vid det tillfälle när den våldsutsatta vårdnadshavarens och barnets vistelse i

2022-11-30

skyddat boende avbryts eller avslutas. Barn och unga som lever i en hederskontext kan riskera att fara illa när detta sker. Erfarenheter från nationella stödtelefonenⁱⁱ visar att det finns stora risker för upptrappat våld och förtryck när exempelvis mamman avslutar sin placering på skyddat boende och återvänder till våldsutövaren/-re. Att söka samhällets stöd och skydd för att lämna en våldsam partner innebär en stor skam för makens och/eller familjens/gruppens anseende. Även barnen skuldbeläggs och bestraffas på olika sätt för att de anses ha brutit mot familjens normer genom att följa med mamman till skyddat boende och/eller berätta om sin utsatthet.

Länsstyrelsen anser därför att det är av yttersta vikt att socialnämnden i dessa situationer gör noggranna hot- och riskbedömningar för varje enskilt barn samt överväganden om det finns behov av att besluta om ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU.

6.2.7 Placeringens innehåll och utformning

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget men belyser särskilt pojkars/killars särskilda situation, där flera problemspekter kan uppkomma. Det finns en oro kring att pojkar/killar över 12 år och upp till 18 år i vissa fall riskerar att stå helt utan skydd. Flera skyddade boenden tar inte emot pojkar/killar inom en viss ålder, och detta leder till att pojkarnas utsatthet riskerar att öka genom att de tvingas stanna kvar med våldsutövaren/re.

Pojkar och unga män i en hederskontext kan både vara offer och förövare. Livsutrymmet påverkas och krymper för pojkar/unga män som tvingas ta en kontrollerande roll i en hederskontext och de hamnar i ett svårt dilemma. Å ena sidan kan de förstå modern, syskonen eller kusinernas situation, å andra sidan förväntas de uppfylla kraven från familjen/släkten eller andra och utöva kontroll. Den våldsutövande föräldern och/eller familjen kan använda pojkarna som påtryckningsmedel mot modern och syskonen i syfte att påverka placeringen. Det är därför av avsevärd vikt att både kommuner och skyddade boenden har kunskap om pojkars utsatthet och dubbla roller i en hederskontext samt att det alltid görs individuella hot-och riskbedömningar i dessa fall.

6.2.10 Begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och menar att det är nödvändigt för att säkerställa skyddet och säkerheten för barn som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Detta utifrån att hedersrelaterat våld och förtryck inte sällan utövas av flera förövare och/eller är sanktionerat, pådrivet eller tillåts av familjemedlemmar eller släktingar.

2022-11-30

Ärendets slutberedning

I detta ärende har landshövding Carl Fredrik Graf beslutat. Utvecklingsledare Maha Eichoue har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har sakkunniga Iman Nilsson och Lina Rundqvist, samt Sandra Petersson avdelningschef vid Nationellt Centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck deltagit.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Carl Fredrik Graf

Maha Eichoue

Landshövding

Utvecklingsledare

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

ⁱ [Visning av publikation | Länsstyrelsen Västerbotten \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/visning-av-publikation)

ⁱⁱ www.hedersfortryck.se